

STUDIA GENERALIA 2007

Rakkauden evoluutio

Helsingin yliopisto 8.3.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 18.00-20.00

PERHEEN TULEVAISUUS VT Anna-Maija Castren Onko perheellä tulevaisuutta?

Perhemuodot suomalaisessa yhteiskunnassa ovat moninaistuneet. Peräkkäiset parisuhteet, erot ja uudelleen avioituminen synnyttävät ydinperheiden rinnalle yhden vanhemman perheitä, etäperheitä (eri kotitalouksissa asuvien perheenjäsenten muodostamat perheet) ja uusperheitä. Myös samaa sukupuolta olevien puolisoitten perheet tuovat oman lisänsä perheiden moninaisuuteen. Muotojen kirjo moniarvoisessa yhteiskunnassa yllyttää pohtimaan, merkitseekö perherakenteen pirstaloituminen kenties instituution hidasta kuihtumista ja häviämistä yhteiskunnasta.

Luennossa tarkastellaan perhesuhteiden ja -muotojen moninaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa otsikossa esitetyn kysymyksen virittämänä. Huomio kiinnittyy ensinnäkin siihen, että vaikka yhteiskuntaamme leimaa melko korkealle tasolle vakiintunut eronneisuus, ihmiset kuitenkin avioituvat, perheellistyvät, tekevät lapsia ja ns. yrittävät uudelleen. Vuonna 2004 solmittiin lähes 30 000 avioliittoa ja edellisen kerran avioliittojen määrä oli näin korkea 1980-luvun alussa. Ja vaikka avioituvuus on ollut laskussa 1970-luvun alusta lähtien, viimeisen kymmenen vuoden aikana se on kääntynyt kasvuun erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä. Vuonna 2004 solmituista avioliitoista noin neljännes oli toisia tai kolmansia liittoja.

Suomalainen perhe on kuitenkin viime vuosikymmenien aikana muuttunut. Yhä useamman ihmisen perheura koostuu erilaisista perhekokoonpanoista, jotka syntyvät peräkkäisten parisuhteiden ja erojen vuorottelusta. Avioliiton solmimista edeltää usein avoliitto ja ydinperheen purkautumista seuraa uuden liiton solmiminen. Perhesuhteiden tasolla tämä tarkoittaa monia uudenlaisia sidoksia: biologisen vanhemmuuden rinnalle tulee sosiaalinen vanhemmuus uuden kumppanin lapsiin nähden, lapset saavat sisar- ja velipuolia. Sukulaissuhteetkin laajenevat kun uusperheiden lapsilla on neljä paria isovanhempia ja aikuisilla aviosukulaisia sekä entisen että nykyisen puolison kautta.

Eliniän piteneminen tuo oman lisänsä muutokseen. Aikaisempina vuosisatoina vallinneeseen tilanteeseen nähden nykyhetkessä on erityistä se, että eliniän pitenemisen seurauksena sukupolvet elävät pidempään yhdessä. Monilla murrosikäisillä suomalaisnuorilla on vielä isovanhemmat ja joillakin jopa isovanhemmat elossa. Keski-ikäiset taiteilevat lasten hoivatarpeiden ja ikääntyvien vanhempien kaipaaman avun ristiaallokossa. Kun korkea eronneisuus tekee ydinperhesuhteista epävarmoja, sukupolvien yli kulkevista perhesiteistä tulee tärkeitä turvan ja tuen lähteitä. Tällaisten "sukupolviperheiden" merkityksen onkin ennustettu tulevaisuudessa kasvavan.

Perhesuhteiden muutoksenalaisuus on osaltaan aiheuttanut sen, että perheen yksiselitteinen ja objektiivinen määrittäminen on käynyt mahdottomaksi. Perhe on yhä enenevässä määrin se, jonka kukin perheeseen kokee ja siihen kuuluvat ne ihmiset (jopa eläimet), jotka kukin haluaa perheeseensä sisällyttää. Määrittelystä on siis tullut hyvin henkilökohtainen asia, mikä tarkoittaa, että samassa kotitaloudessa elävien henkilöiden keskuudessa voi olla hyvin erilaisia perhettä koskevia käsityksiä. Ihmiset voivat sisällyttää perheeseensä myös toisaalla asuvia perheenjäseniä.

Perheen muutokset ja muotojen moninaisuus eivät merkitse perheinstituution häviämistä. Perheellä on tulevaisuus ja tulevaisuudessakin on perheitä. Otsikon kysymykseen on siis helppo vastata. Vaikeampi kysymys koskee kuitenkin sitä, onko elinikäiseen parisuhteeseen perustuvalla ydinperheellä tulevaisuutta.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.

Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.

Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa syksyn aikana.

Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.